

Aki menti az öngyilkost

Régi könyvekben számtalan utalást találhatunk arra nézve, hogy Kiotó városa soha nem szűkölködött az öngyilkosokban. Igaz, a dolgok rendje, hogy egy fővárosban a legnehezebb megélni. Sokan meghaltak, amikor elviselhetetlen bánat lett úrrá az embereken. Amikor Kiotóban éhínség és járvány pusztított, szülők és gyermekek szakadtak el egymástól, voltak, akik szeretett feleségüket is elvesztették, kiábrándultak a világból, és véget vetettek az életüknek. Az öngyilkosságoknak számtalan okozója lehet, nem is beszélve a középkori módszerekről. Akkor ugyanis két öngyilkosjelölt ült le egymással szemben, s egyszerre, egyik a másiknak oltotta ki az életét.

Meggyőződésem, hogy a vízbefúlás a legkényelmesebb halálnem. Állításomat még csak nem is kell statisztikai adatokkal bizonyítanom, aki csak egyszer is eltöprengett az öngyilkosságon, szintén így vélekedhet. Csakhogy Kiotó meglehetősen szűkölködött az ilyen lehetőségekben. A Kamo folyó? Legmélyebb pontján is talán csak vállig ér a víz. Így hát az emberek a Toribe hegyre mentek meghalni. Fölakasztották magukat. Természetesen nem létezett még a vonatkerék adta lehetőség.

Aki idegenkedett az erdő fáitól, az fölment a híres Kijomizu-tempлом emelvényére, s onnan ugrott a szakadékba. Még szólásmondás is kerekedett belőle: „Olyan elszánt, mintha Kijomizu öngyilkosa lenne.” A völgybe lezuhant testek látványáról keringő legendák hallatán azonban csak kevés embernek volt kedve odaautazni. Persze, voltak, akik mindenképpen ragaszkodtak a vízhez; ezek nem röstellték a fáradságot, és leutaztak egészen a Kacura folyóig, akár a legendás hírű szerelmespár, Ó-tan és Nagaemon. Megint mások átkeltek az Ószaka hegyen, hogy a Biva tóhoz jussanak, vagy elutaztak a Szaga-vidékre, a Hiroszava-tóhoz. És akik szerették volna még percekkel, órákkal megtoldani életüket, szívesen vállalták a hosszú utazást; akinek viszont sietnie kellett búcsút venni nyomorúságos életétől, az nem ért

rá még tíz kilométert sem gyalogolni, inkább felkötötte magát a közeli Sógoin-templom erdejében vagy a Tadaszun, a makkot gyűjtő gyerekek nagy rémületére.

De magában Kiotó városában is rengeteg volt az öngyilkos. Mert akit minden lehetőségétől megfosztottak, annak még megmaradt a legvégső: az öngyilkosság lehetősége. A börtönök mélyén sínylődőnek is megvolt ez a szabadsága. Ha kezét-lábát láncra verték, még véget vethetett életének úgy, hogy lélegzetét visszafojtotta.

Mindenesetre tény, hogy Kiotóban nem volt vízbefúlásra alkalmas hely. Az emberek azonban elviselték ezt a kényelmetlenséget, és megölték magukat. Nem hinném, hogy az alkalmas hely hiánya akadályozott volna bárkit elhatározásában, mert Kiotóban semmivel sem volt kisebb az öngyilkosok száma, mint akár Edóban vagy Oszakában.

A Meidzsi-korszakban Kiotó tartomány feje, Makimura, elrendelte a város csatornázását, és bevezette a Biva tó vizét. Ez nemcsak azt jelentette, hogy a városnak javult az ivóvízellátása, és felvirágzott a hajózás, hanem hogy könnyebb lett az öngyilkosjelöltek dolga.

Keskeny volt az új csatorna, szélessége alig haladta meg a húsz métert, mégis alkalmassá vált az öngyilkosságra. Senkinek nem kellett attól tartania, hogy hullája a tengerig sodródva a cápák martaléka lesz. Titokban így azt is remélhették, hogy ha eljön az ideje, valaki majd kifogja holttestüket a vízből, és eltemetteti. Ez a csatorna a tökéletes helyszín. Mintegy három méter mélységű tiszta víz, amely végigfolyik a Nidzsó út és a Kamo folyó mentén, egészen a déli Fusimiig. A csatorna mindkét partját fűzfák és kékfényű gázlámpák szegélyezték. A környékről hurok dala szállt és betöltötte az egész Kamo folyót. Éjszaka a lány vonalú Higasi-hegy őrkdött a városi csatornaszakasz fölött. Esőben a gázlámpák kékje, a házakra kiakasztott sok színes lampion tette hangulatossá a partot. Ez a meghittség arra is jó volt, hogy elűzze a halálra szántak szívéből a félelmet, s könnyen vízbe vethessék magukat.

Mégis, amikor ugrottak, s testük egész súlyával zuhantak a víz felé, mind fölsikoltott, bármennyire is elszánta magát. Ez a sikoly nem más, mint a halál ellen tiltakozó emberi természet ösztönös védekezése a félelem ellen. De akkor már késő volt. Ahogy lemerültek, testüket még egyszer földobta a víz, s attól kezdve nyílt harc folyt a lemerülés ellen. Rettenetes csapkodás: ütök-verik a vizet, hadonásznak, levegő után kapkodnak, aztán elvesztik eszméletüket és meghalnak. S ha ilyenkor mégis egy megmentő kötelet dob utánuk, tétovázás nélkül

valamennyien megragadják. Elfelejtik, hogy a halált voltaképpen maguk akarták, elfelejtik, hogy később keserű szemrehányásokat tenének maguknak, amiért megmenekültek. Csak az erős élni akarás az, ami akkor jelen van. Olyan ellentmondás ez, melyet mindenkinek tiszteletben kell tartania.

Mindenesetre, amikor Kiotóban végre építettek egy vízbefúlásra alkalmas helyet, az öngyilkosjelöltek mind a csatornába vetették magukat.

Megesett, hogy egyetlen év folyamán százan is beléolték magukat. Az öngyilkosok népszerű ugróhelye a Butoku-palotával szomszédos fahíd volt. A lejtőn felgyorsuló víztömeg az Okazaki-parknál örvénylik. Ahol a csatorna kettéválik, ott áll egy híd. A folyó egyik ága jobbra fut, és a Heian-szentély erdejének magányos gázlámpái fényében hömpölyög. Balra aprócska, zárt kapus házak sorakoznak. Csak nagy ritkán halad el arra járókelő. Tehát sok öngyilkos veti át magát a híd korlátján. Talán ez a környezet, a híd az, amely kielégíti a minden öngyilkosban ott lappangó feltűnési vágyat?

A hídtól alig tíz lépésre áll egy roskatag házacska, ahonnan minden éjjel előtti vízbeugrás után kiszalad egy anyóka, kezében hosszú bambuszrúddal, hogy a jajveszékelő felé nyújtsa. Nagy felelősség. Soha nem téved, mindig pontosan tudja, hogy a hangok melyik irányból jönnek, s ha kell, hát kitartó is tud lenni. Néha előfordul, hogy valaki nem nyúl a botért, csak elmerül, de legtöbbször megragadják azt. Mikor a partra kiemelte emberét, rendszerint már ott sorakoztak a kíváncsiak, s mindig akadt valaki, aki elszaladt az alig harmincméternyire levő csendőrőrsre. Télen tüzet raknak a szerencsétlennek, nyáron pedig csak egyszerűen kinyomják belőle a vizet, megtörülgetik, s vihetik is a csendőrök. Általában már a csendőr egyszeri intésére is megbánást mutatnak.

Ha ily módon az öregasszony egy-egy emberéletet megmentett, a hatóság egy jó hónap múlva másfél jen jutalmat fizetett ki neki. Amikor megkapja a pénzt, első dolga, hogy a házi szentély elé járuljon vele, és megköszönje az isten segítségét. Aztán a pénzt elviszi a bankba.

Az Okazaki-parkban országos ipari kiállítás volt, negyedik a kiállítások sorában. Fölvirradt hát az öregasszony napja is, kunyhója helyén apró teaházat nyitott. A boltocskában olcsó édességet és mandarint is árult, és üzlete olyan jól ment, hogy a kiállítás végén sem csukta be. Mondhatni a kiállítás egyetlen fennmaradt emlékműve lett.

Özvegy volt az öregasszony, egyedül tartotta el a lányát. A kevéske pénzből, ami összegyűlt, kunyhójukat lakályos kis otthonná varázsolta.

Volt idő, amikor tehetetlenül nézte a fuldoklók vergődését, bárhogy kiabáltak is a szerencsétlenek. Csak elvétve haladt el arra valaki. Mire mégis meghallotta az illető a segélykiáltásokat, s odaszaladt, már sodorta is tovább az örvény a fulladozót. Ilyenkor az öregasszony halkán buddhista imádságokat mormolt a sötét vízfelszín bámulva. Az anyó azonban nem csupán egy vagy két esetet látott. Míg régebben két hónap alatt csak egy, mostanra már egy hónapon belül két öngyilkos sikolyára is felfigyelt. Mintha a pokolban szenvedők nyögését hallotta volna! Egy idő után már elviselhetetlennek érezte a jajgatást, s ekkor elhatározta, hogy megsegíti a szerencsétleneket.

Először egy huszonhárom éves fiatalembert mentett ki halálmegvető bátorsággal. A fiú ötven jent lopott a gazdájától, rájöttek, ezért választotta a halált. Különböen gyáva volt. A csendőrségen csendes, becsületes ember benyomását keltette, ígérte is, hogy ezentúl példásan dolgozik majd. Egy hónap múlva hívták az öregasszonyt a tartományi hivatalba, és átadták jutalmát. Másfél jent volt a jussa. Törte a fejét, mitévő legyen a pénzzel. Akkoriban jött divatba a takarékpénztár, betette hát a bankba.

Attól kezdve már csak az életmentésnek élt. Gyakorlata egyre tökéletesedett; amint sikoltozást hallott, rohant kifelé, még ha az ágyból kellett is kiugrania. Megragadta a háznak támasztott rudat, és úgy, mint mikor egy sok vihart élt halász szigonyával megcélozza a pontyot, ő is kémlelni kezdte a vízfelszín, hogy a felbukkanó vergődőnek odanyújtsa a botot. A szerencsétlenek szinte kivétel nélkül éltek a segítséggel, s ő ereje megfeszítésével partra vonszolta a fuldoklót. Örült, ha nem látta senki, mert így teljesen magáénak mondhatta a mentés dicsőségét. Ötvennyolc éves koráig, alig tizenöt év alatt, majd félszáz embert adott vissza az életnek. Az évek múlásával jutalmához is mind könnyebben jutott hozzá, egy hét se kellett, és megkapta a jussát. Ha kihúzott valakit, már mosolyogva, pénzzel várták az előljáráson: „Megint, anyóka?!” Meghatottan átvette a jutalompénzt, ezután pedig a teázó vendégei üdvölgéssel fogadták. Ha olykor jobban éltek az emberek, előfordult, hogy két-három hónapig sem akadt öngyilkos a hídnál. Csóválta is fejét az öregasszony! Megszokott jövedelmére biztosan számított, mert mikor a lánya új hálóköntöst kért, magától értetődő hangon válaszolta, hogy „majd a következő másfél jentből”.

Általában június vége felé történt a legtöbb öngyilkosság. De amikor furcsa módon egyetlen sem akadt, éjjel az öregasszony lánya párnája mellett gubbasztva folyamatosan hegyezte a fülét. S ha éjfélig nem

hallott segélykiáltást, úgy feküdt le, mint akinek „aznap éppen nem volt szerencséje”.

Meggyőződése szerint tiszta szívjóságból űzte mesterségét. A boltjába betérőnek mondogatta is váltig, hogy biztosan a mennybe jut majd, hiszen olyan sok embernek mentette már meg az életét. S nem akadt, aki másként vélekedett volna.

Valamivel mégis elégedetlen volt. Egyáltalán nem mondtak köszönetet azok, akiknek megmentette az életét. De az emberek inkább a csendőrnek hálálkodtak, neki még köszönő szó is ritkán jutott. Dohogott is emiatt eleget!

Egyik éjszaka egy tizennyolc éves lányt húzott ki a vízből. Amikor a lány magához tért és ráeszmélt, hogy mégis életben maradt, zokogni kezdett. És már jött is a csendőr, vitte volna magával át a hídon, de egy óvatlan pillanatban a lány ismét átvette magát a korláton. Az öregasszony másodszor is kimentette. Amikor elvitték a lányt, az anyó nem szűnt mondogatni: – Ahányszor csak vízbe ugrik valaki, meg akarom menteni az életét! – És hosszan bámult a lány után.

Már majdnem hatvanéves volt az asszony, de még most is fáradhatatlanul mentette a vízbeugrókat. Ha csapkodást, sikolyt hallott a víz felől, fogta a bambuszrudat, és ment a csatornához. A segítségnek senki nem állt ellen. Ez csak megerősítette elképzelését, miszerint megakarnak menekülni. Ha megmenti őket, jót cselekszik.

Egy tavaszon élete megszokott rendjét váratlan esemény rázkódtatta meg. Az oka huszonegy éves lánya volt, ez a kissé közönséges arcú, fehér bőrű, de mégis vonzó teremtés.

Az öregasszony csak egy dologra vágyott, ha az a rokon fiú leszerel a katonaságtól, akit vejeül szeretett volna, akkor az addigra megtakarított háromszáz jemből kibővíti a boltját.

Csalódnia kellett. Lánya egy napon lefeküdt egy Arasi Szentaró nevű vándorszínésszel, aki átmenetileg a Kumano utcai kis színházban lépett föl. Arasi agyalta ki a dolgot: rábeszélte a lányt, hogy váltsák ki az öregasszony betétjét, és szökjenek meg.

Az anyónak csupán a döbbenet és a kétségbeesés maradt. Nem hagytak mást neki, csak a boltjában öt jent kitevő árut és pár ruhát. Nyomorúságosan még csak eltengethette volna valahogy az életét, de elszállt minden reménysége.

Eltelt két hónap, és semmit sem hallott a lányáról. Már ereje sem maradt élni, csupán a halálra tudott gondolni. Estéről-estére a halálán töprengett, elhatározta, hogy öngyilkos lesz. Két okból is: hogy szaba-

duljon az életétől, meg hogy bosszút álljon a lányán. A háza mellett álló kis fahidat választotta. Úgy gondolta, senki sem fogja majd zavarni.

Egy éjszaka ki is ment a hídra. Arcán megvető mosoly ült, mintha csak a rengeteg megmentett szerencsétlen képe vonult volna el előtte. Nem érzett különösebb félelmet, hiszen olyan sokat foglalatzkodott a csatorna körül. Föltámolygott a hídra, és a vízbe vetette magát.

Amikor magához tért, már ott állt mellette a csendőr, és körülveték a bábémszkodók, akiket a mentések során már megszokott. Éppen csak a szerepe volt más. Némelyek keresték azt az öregasszonyt, „aki ilyenkor mindig a bambuszrúddal jött”.

Undorodott mindentől; szégyenkezés, fölháborodás töltötte el. Egy negyven év körüli férfira lett figyelmes. A csendőr mellett, az ő megszokott helyén állt. Amikor megtudta, hogy neki köszönheti az életét, gyűlölte, szerette volna széttépni a tíz körmével. Olyan indulatos volt, mint mikor legmélyebb álmából zavarják fel.

Jól hallotta a férfi szavait, amint a csendőrnek mondta:

– Bizony, hajszál híja, hogy meg nem fulladt szegény – és rá sem hederített az asszonyra.

Hányszor mondta ő is éppen ezeket a szavakat az odasiető csendőrnek! S mennyire elégedett volt magával.

Amikor észrevette, hogy ráncos csupasz mellét nézegetik, ijedten húzta össze kimonóját. Arcán a gyűlölet és szégyenkezés pírja égett az ismerős csendőr feddő szavaira:

– Hát még te is!... Aki életeket mentettél!

El akart menekülni a szitkok elől, megiramodott a háza felé. A csendőr utána eredt, betolakodott az otthonába, és tucatszám ontotta rá a már sokat hallott banális közhelyeket.

Rémülten vette észre, hogy az utcai bábémszkodók az ajtajában tülekednek, élükön azzal a negyvenéves forma férfival, aki kimentette. Az anyó őrült sebességgel rohant az ajtóhoz, és szinte emberfeletti erővel csapta be azt.

Azóta egymagában él az öregasszony. Hát neki sem volt ereje a halálhoz! Magányát hősiezen viseli. Lánya sem valószínű, hogy hazatér. Az élet ólomsúllyal nehezedik rá.

Még ma is ott látni a csatornaparton a háznak támasztott hosszú bambuszrudat, de azóta egyszer sem emelte fel senki a fal mellől.

Lektorálta: Rátkai Luca